

**ВІД ГЕОГРАФІЇ ДО ГЕОГРАФІЧНОГО УКРАЇНОЗНАВСТВА:
ЕВОЛЮЦІЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВИХ ІДЕЙ ТА ПОШУКІВ
(ДО 140-РІЧЧЯ ЗАПОЧАТКУВАННЯ ГЕОГРАФІЇ
У ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Матеріали
Міжнародної наукової конференції
(11-13 жовтня 2016)**

УДК 91 (477.85)(091)
ББК 26г(4УКР-44ЕН)я431+65.04я431
В42

Редакційна колегія:

д.г.н., проф. Руденко В.П.
д.г.н., проф. Круль В.П.
д.г.н., проф. Джаман В.О.
д.г.н., проф. Сухий П.О.,
д.г.н. проф. Ющенко Ю.С.
д.г.н., проф. Кілінська К.Й.
д.г.н., проф. Гуцуляк В.М.
д.г.н., доц. Рідуш Б.Т.
д.г.н., доц. Соловей Т.В.
д.г.н., доц. Заячук М.Д.

Від географії до географічного українознавства: еволюція освітньо-наукових ідей та пошуків (до 140-річчя започаткування географії у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича) : Матеріали Міжнар. наук. конф. (11-13 жовтня 2016 р.). – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2016. – 204 с.

Збірник містить тези і тексти доповідей, що стосуються сучасних тенденцій розвитку географії України та географічного українознавства, розвитку природничо-географічних ідей, традиційних та новітніх напрямків розвитку української суспільної географії, внутрішнього та міжнародного туризму в Україні, гідрометеорологічних процесів та ресурсів і картографо-геодезичного забезпечення й ГІС-моделювання в геосистемологічних дослідженнях.

**УДК 91 (477.85)(091)
ББК 26г(4УКР-44ЕН)я431+65.04я431**

<i>Лобода Н.С., Божок Ю.В.</i> МОЖЛИВІ ЗМІНИ ВОДНИХ РЕСУРСІВ КАРПАТСЬКОГО РЕГОНУ У ХХІ СТОРІЧЧЯ ЗА СЦЕНАРІЯМИ ГЛОБАЛЬНОГО ПОТЕПЛІННЯ RCP4.5 ТА RCP8.5	163
<i>Маригіна Д., Олійник Р., Шевченко О.</i> ВПЛИВ МАКРООСЦИЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ АТЛАНТИКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕГОНУ НА ТЕРМІЧНИЙ РЕЖИМ МІСТА КИСВА	164
<i>Матвієнко М.О., Шевченко О.Г., Сніжко С.І.</i> МОЖЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ МІКРОКЛІМАТУ УРБАНІЗОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМИ «ENVI-MET»	166
<i>Мольчак Я.О., Мисковець І.Я., Панькевич С.Г.</i> ЕКОЛОГО- ГЕОГРАФІЧНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД	167
<i>Николаєв А.М.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН АРИДНОСТІ КЛІМАТУ КАРПАТО – ПОДІЛЬСЬКОГО РЕГОНУ УКРАЇНИ	168
<i>Ободовський О.Г., Лук'янець О.І.</i> ВИЯВЛЕННЯ ТА ПРОГНОЗНА ОЦІНКА КОЛИВАНЬ ВОДНОСТІ РІЧОК КАРПАТСЬКОГО РЕГОНУ	170
<i>Ободовський О.Г., Онищук В.В.</i> НОВА ТЕХНОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ МАЛОЇ ГІДРОЕНЕРГЕТИКИ НА РІЧКАХ КАРПАТСЬКОГО РЕГОНУ	171
<i>Овчарук В.А., Траскова А.В., Тодорова О.І.</i> РОЗПОДІЛ МАКСИМАЛЬНИХ СНІГОЗАПАСІВ ТА ОПАДІВ ПІД ЧАС ВЕСНЯНОГО ВОДОПІЛЛЯ НА ПРИКЛАДІ ГІРСЬКИХ ВОДОЗБОРІВ БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	172
<i>Пясецька С.І.</i> ВІДКЛАДЕННЯ ОЖЕЛЕДІ НА ТЕРИТОРІЇ КАРПАТО-ПОДІЛЬСЬКОГО РЕГОНУ ПРОТЯГОМ КІНЦЯ ХХ- ПОЧАТКУ ХХІ СТОРІЧЧЯ	174
<i>Сніжко С.І., Ободовський О.Г., Купріков І.В.</i> ДОВГОСТРОКОВИЙ ПРОГНОЗ ВОДНОГО СТОКУ РІЧОК БАСЕЙНІВ ПРУТУ І СІРЕТУ	176
<i>Тиханович Є., Біланюк В., Іванов Є.</i> СНІГОЛАВИННІ ДОСЛІДЖЕННЯ В БАСЕЙНІ р. ПРУТ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ	177
<i>Шевченко О.Г., Сніжко С.І., Байдюк Т.М.</i> БІОКЛІМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАЛЕНДАРНОГО ЛІТА У МІСТІ КИЄВІ У СУЧАСНИЙ ПЕРІОД	179
<i>Шевчук Ю.Ф.</i> ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ УКРАЇНИ	180
<i>Щербань І.М., Михайленко Н.М., Михайленко Т.І.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ СТИХІЙНИХ МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ ЯВИЩ НА БУКОВИНІ	181
<i>Ющенко Ю.С., Ющенко О.Ю.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПОТІК-РУСЛО МАЛИХ ГІРСЬКО-ПЕРЕДГІРНИХ РІЧОК БАСЕЙНУ ВЕРХНЬОГО ПРУТУ	183
<u>КАРТОГРАФО-ГЕОДЕЗИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ГІС-МОДЕЛЮВАННЯ В ГЕОСИСТЕМОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ</u>	
<i>Березка І.С., Явкін В.Г., Мельник А.А.</i> АНТРОПОГЕННА СКЛАДОВА В ПРОЯВІ КАТАСТРОФІЧНОСТІ ПАВОДКУ (НА ПРИКЛАДІ БАСЕЙНУ Р. СІРЕТ)	186
<i>Білокриницький С.М.</i> ОЦІНКА МОЖЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТОПОГРАФІЧНИХ КАРТ І ПЛАНІВ НА ТЕРИТОРІЮ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	188
<i>Гуцул Т.</i> МОЖЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РЕАЛІЗАЦІЇ МУЛЬТИАГЕНТНОГО МЕТОДУ ПЛАНУВАННЯ ДОРІГ	190
<i>Дарчук К., Смірнов Я., Сабадаш В.</i> ГІС-МОДЕЛЮВАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗАСОБАМИ ARCGIS	191

лике число як значення абстрактної характеристики. Таким чином, вибір даного квадрату агентом стане менш привабливим через його високу вартість, що сприятиме погіршенню самого маршруту і пошуку оптимальнішого шляху.

Другим етапом буде знаходження оптимальних маршрутів шляхом виконання мурашиного алгоритму для кожного із міст. Паралельність пошуку сприятиме швидкому знаходженню оптимальних шляхів, а елітарне оновлення феромонів на ребрах дозволить підтримувати найкращі із них і попередить зациклення програми в точках локальних екстремумів.

Результатом виконання програми будуть знайдені маршрути, які можна буде порівняти із сучасними для оцінки рівня їх оптимальності. Власне, одержаний результат являтиме собою файл формату *.csv, із ідентифікаторами центроїдів квадратів розміщених на однаковій відстані один від одного, де можливе проходження дорожньої мережі за заданим алгоритмом. Файл розв'язку в подальшому може бути відкритий в середовищі будь-якої ГІС та інтегрований з її векторною просторовою основою для здійснення картометричних та аналітичних операцій. Таким чином можливе застосування утиліти для послідовного з'єднання обраних точок у вигляді полілінії. Автоматичне повернення довжин полілінії дозволить здійснити їх порівняння з вихідними даними реальної дорожньої мережі.

Отже, застосування ГІС-технологій на етапі планування розвитку дорожньої мережі доцільне з метою її моделювання, розрахунку різноманітних варіантів, одержання попередньої картографічної документації. На етапі проектування деякі специфічні операції доцільніше реалізовувати в середовищі САПР, однак більшість – створення та обробка ЦМР, побудова поздовжніх і поперечних профілів, одержання проектною документації можна продовжувати як і на попередньому етапі проектування в ГІС.

ГІС-МОДЕЛЮВАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗАСОБАМИ ARCGIS

Дарчук К., Смірнов Я., Сабадаш В.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, Україна)

Земельні ресурси регіонів займають важливу роль у житті та господарській діяльності населення, оскільки виступають основним засобом виробничої діяльності в сільському й лісовому господарствах і просторовим базисом для всіх інших видів виробництва. Головним методичним підходом вивчення сучасних тенденцій землекористування є геоінформаційне моделювання, сутність якого полягає в автоматизованому укладанні та використанні карт як складової земельно-кадастрової системи на основі ГІС-технологій та земельно-інформаційних баз геоданих (БГД) з метою вирішення широкого спектра наукових і прикладних завдань у сфері як власне землеустрою, так і загалом землекористування на різних територіально-адміністративних рівнях – від локального до глобального.

Початковим етапом моделювання земельних ресурсів є складання *Базової карти*, процес побудови якої передбачає завантаження растрового зображення як основи для векторизації та його географічну прив'язку. Так, відскановану карту завантажують в середовище ArcGIS та за допомогою панелі просторової прив'язки додають опорні точки, вказавши їх координати. Під час прив'язки зображення обирається проекція Гауса-Крюгера – поперечно-циліндрична рівнокутна картографічна проекція, яка дає можливість без суттєвих спотворень зобразити досить значні ділянки земної поверхні, зокрема, території дослідження. В якості системи координат виступає Пулковско-1942 (система координат 1942 року) що базується на основі еліпсоїда Красовського.

Подальша робота передбачала створення базової карти, шляхом послідовного створення шарів відповідних елементів місцевості. На даному етапі, створені шари почергово завантажувались в ArcMap, де і здійснювалась векторизація растрового зображення за допомогою панелі редагування. Так, ключові шари: “кордони”, “межі областей”, “межі районів”, “населені пункти”, склали основу *Базової карти*, яка є підґрунтям для нанесення прикладної землепорядної інформації. Інтеграція даних землеустрою, виконувалась, шляхом додавання існуючого Excel-файлу із наявною статистичною звітністю форми 6-зем станом на 1.01.2016 р.

Завершальний етап складання будь-якої карти – це компонування її змісту, шляхом розміщення на аркуші карти картографічного зображення, додаткових даних і елементів зарамкового оформлення. При розробці легенди картографічного твору, вказувався набір умовних позначень, шрифтів, палітра

кольорів для пояснення зображених об'єктів.

Після складання серії карт землевпорядної тематики, проводився аналіз їхнього змісту. Для цього використовувалися функції ArcGIS «Вибору за атрибутами» (статистичними даними) та «Вибору за розміщенням» (просторовим розташуванням). Ці дії дали змогу виявити і описати закономірності та залежності поширення картографованих земельних об'єктів, явищ та їх характеристик. Так, на карті «Структура земельного фонду» способом картограм показана забезпеченість землями сільськогосподарського призначення на одного землевласника та землекористувача, способом картодіаграм (кругова діаграма) показана структура земельного фонду районів з ранжуванням (розмір діаграми) відповідно до загальної площі адмінрайонів (тис. га). Крім того, застосовуючи спосіб штрихування, відображено існуючий стан забезпеченості землевласників орними землями.

Аналізуючи складені тематичні карти, визначено наступні особливості землекористування на території Закарпатської області. *Загальна площа* її земель становить 1 275,2 тис. га, з них земель сільськогосподарського призначення – 451,6 тис. га (35,4 %), житлової та громадської забудови – 47,2 тис. га (3,7%), землі водного фонду – 18,4 тис. га (1,4 %), землі лісогосподарського призначення – 723,6 тис. га (56,7 %), на інші землі припадає 1,2 %, або 15,8 тис. га.

У структурі земель сільськогосподарського призначення рілля займає 199,8 тис. га (44,2 % до загальної площі сільгосп угідь), багаторічні насадження – 26,8 тис. га (5,9 %), сіножаті – 94,7 тис. га (21,0 %) та пасовища – 130,3 тис. га (28,8 %). Такий розподіл земельних угідь характеризує досить низьку розораність, як земельного фонду області, так і сільськогосподарського землекористування, загалом. Низька частка розораності території спричинена геопросторовим розташуванням Закарпатської області, а саме зосередженням значної її частини в зоні Українських Карпат. Проте, найбільша інтенсивність використання сільськогосподарських земель спостерігається на території таких районів як: Берегівський (70,2 %), Виноградівський (65,4 %), Ужгородський (57,1 %) та Мукачівський (56,4 %). Які в свою чергу формують загальну тенденцію зменшення частки сільськогосподарських земель із південного заходу на північний схід.

Землі лісового фонду займають 723,6 тис. га або 56,7 % до загальної площі області, формуючи домінуючу категорію земель на території дослідження. У структурі земель лісогосподарського призначення землі вкриті лісовою рослинністю становлять 677,2 тис. га, землі не вкриті лісовою рослинністю – 26,4 тис. га, на чагарники та інші лісові землі припадає 46,4 тис. га та 12,5 тис. га, відповідно. Аналізуючи рівень залісненості території області, спостерігається загальна тенденція її зменшення із північного сходу (75,4 %) на південний захід (15,3 %).

Для обслуговування *транспортної інфраструктури* використовується 9,9 тис. га (21,0 %). Під *промисловими об'єктами* перебуває лише 3,3 тис. га (6,9 %). Аналізуючи створену картосхему, прослідковується пряма залежність збільшення частки індустріальних земель, залежно від ступеня спрощення рельєфу місцевості. Ця залежність властива і для рівня антропогенної перетвореності. Найбільша частка забудованих територій зосереджено в обласному центрі – Ужгороді (53,3 %) та Мукачеві (72,4 %), та адміністративних районах, розташованих у рівнинній частині області: Берегівському (6,4 %) та Виноградівському (7,3 %).

Внутрішні води займають незначну площу 18,4 тис. га (1,4 %). Це мало б спричинити дефіцит водних ресурсів, але сприяння природно - кліматичного фактору запобігає цьому. Найбільш багаті цими ресурсами є райони які розташовані в нижній частині найбільших річок, а саме Виноградівському районі (4,0 %), містах Мукачево (3,4 %) і Ужгороді (3,3 %).

Отже, на підставі виконаних досліджень можна зробити висновки що сучасні програмні засоби полегшують завдання з регулювання земельних відносин, управління територіями та аналізу існуючого стану землекористування на регіональному рівні.

УЗАГАЛЬНЕННЯ МАКСИМАЛЬНИХ ВИТРАТ ВОДИ В БАСЕЙНІ р. СІРЕТ

Мельник А.А., Явкін В.Г., Берізка І.С.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, Україна)

Проблема взаємодії дощового паводка та річкового русла є надзвичайно актуальною, оскільки охоплює складний комплекс процесів річкової гідравліки, гідроморфології геоморфології тощо. Дуже важливою складовою цієї проблеми є гідродинамічні особливості русла заплавної поперечного перерізу річкового потоку. Проте, перед формуванням руслового гідрографу паводку відбуваються ду-